

АНАЛІЗ РІВНЯ РЕСУРСНОЇ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СПОЖИВАЧІВ ДО ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ

*Тимчук В.М., Єгорова Н.Ю., Святченко С.І., Гребенюк І.В.,
Матвієць В.Г., Садовой О.О.*

Інститут рослинництва ім. В.Я.Юр'єва НААН

Наведено результати досліджень з вивчення та оцінки ресурсного і технологічного рівня споживачів в рамках трансферного процесу. Проаналізовані та виділені активні групи споживачів з підвищеною готовністю до прийняття інноваційної продукції та наукового супроводження. На рівні 4 модельних об'єктів проаналізовано тенденції сучасного технологічного стану і потенціалу виробників України через показники урожайності, посівних площ та рентабельності.

*об'єкти трансферу, групи споживачів, рентабельність, урожайність,
технологічний рівень*

Задекларований перехід на інноваційну модель розвитку в АПК України потребує значних зусиль в площині технологічності та виходу на рівень практичного трансферу [1-8].

Зростання рівня конкуренції та інтеграція вітчизняної аграрної науки у міжнародне наукове середовище вимагають значного підвищення рівня інвестиційного та інноваційного забезпечення АПВ при інтенсифікації інтелектуального чинника [9, 10]. Для ефективного побудови наукового процесу і трансферу інновацій зростаючого значення відіграє реальний запуск засад наскрізної координації та ефективного використання потенціалу та запитів спеціалізованих ринків [11-14].

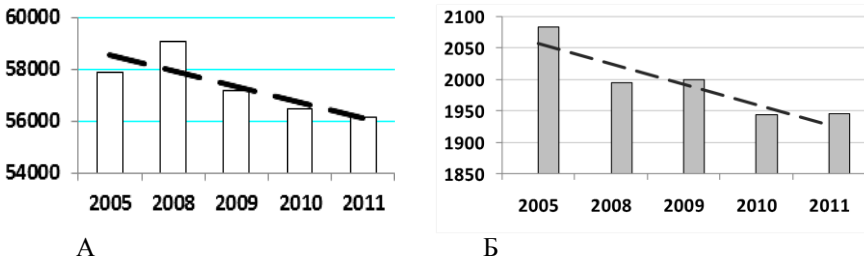
Специфічним науковим продуктом в галузі рослинництва в основному виступають сорти та гібриди у формі насіння і в значно меншій мірі технології [15-21]. Хоча саме технології і визначають кількісні і якісні показники продукції та керованості і відтворюваності процесів в АПВ. Що в свою чергу є ознакою відповідного рівня інвестиційної привабливості і має бути враховано в рамках трансферу [28-30].

Виходячи з вищезначеного як важливий чинник ефективного трансферу розглядається аналіз спеціалізованих ринків та груп споживачів наукової продукції на різних рівнях технологічного забезпечення.

Матеріали і методика досліджень. Предметом досліджень визначалися інноваційні розробки в галузі рослинництва (як об'єкти трансферу) та користувачі інновацій на різному ресурсному рівні. В процесі вирішення поставлених завдань використовувались відповідні методи дослідження: діалектичний метод пізнання, абстрактно-логічний, монографічний, розрахунково-конструктивний, економіко-статистичний, графічний, моделювання та інші методи.

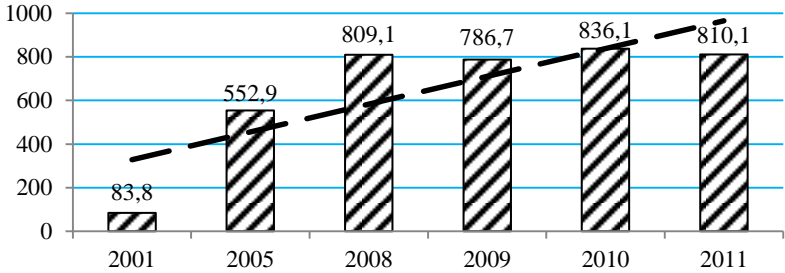
Основними джерелами одержання необхідної інформації були: статистичні звіти Держкомстату України; звіти бухгалтерського обліку науководослідних установ, дослідних господарств та агроформувань – виробників елітного та репродукційного насіння; оперативні дані Департаменту АПР ХОДА.

Одержані результати. При розробці підходів та механізмів формування і реалізації аргументованого і ефективного інформаційно-аналітичного супроводження об'єктів трансферу в галузі рослинництва важлива роль належить визначенню провідних груп користувачів. Виходячи з цих позицій було проаналізовано динаміку кількості діючих сільськогосподарських підприємств на рівні Харківської області та України. При досить стабільній частці Харківської області (3,37-3,59 %) до рівня України чітко простежувалися відповідні тренди до зниження кількості діючих сільськогосподарських підприємств на обох рівнях (рис. 1).

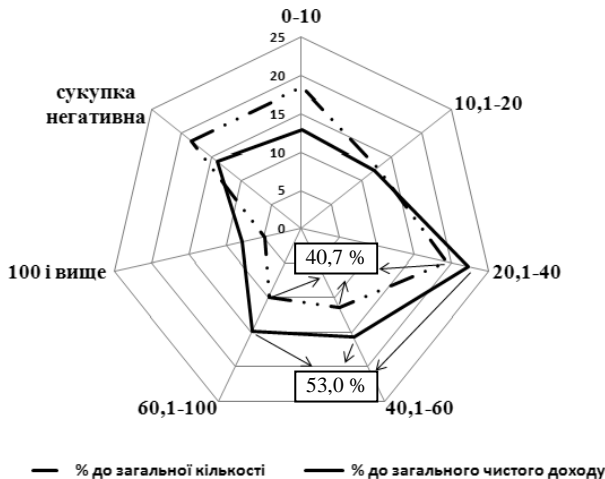
Рис. 1. Аналіз потенційних споживачів селекційно-насінницьких та технологічних інновацій в Україні (А) та Харківській області (Б) (розраховано за даними Держстату України, 2011 р.)

Такий стан опосередковано є свідченням процесів концентрації земельних ресурсів з одного боку і зростання попиту на повноцінне наукове забезпечення, як специфічного товару на спеціалізованих ринках ОПВ з іншого. При цьому вищеозначені процеси супроводжуються позитивною динамікою нарощування прямих іноземних інвестицій в основний капітал АПК (рис. 2).

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в основний капітал АПК (включаючи лісівництво та мисливство) України млн. \$ (розраховано за даними Держстату України, 2011)

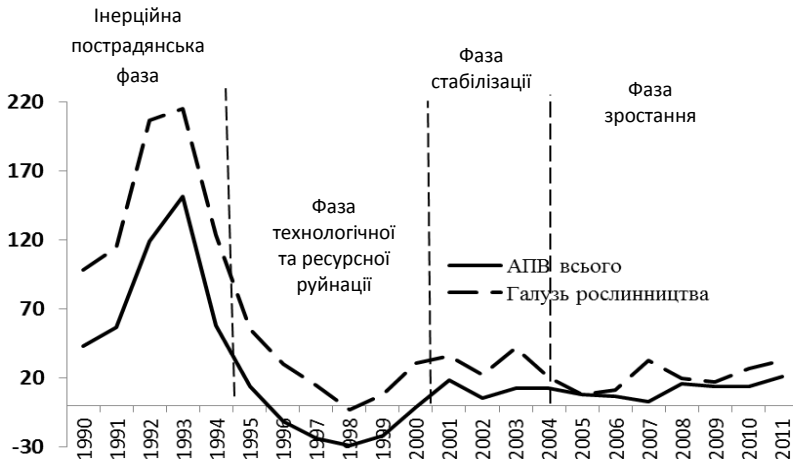
Тобто реально створюються умови для формування попиту на зростання інформаційного ресурсу в сучасних агротехнологіях. В цьому сенсі з одного боку в ближній перспективі простежується активізація трансферу вже готових іноземних технологій для потужних агровиробників з одного боку та необхідність забезпечення інших груп елементами технологій з більш високим рівнем їх взаємної інтеграції. В обох випадках важливим показником для визначення ефективних споживачів досить важливо чітко орієнтуватися в рівні рентабельності їх виробництва.

Рис. 3. Аналіз потенційних споживачів селекційно-насінницьких та технологічних інновацій в Україні за рівнем рентабельності виробництва зернових та зернобобових культур (розраховано за даними Держстату України, 2011р.)

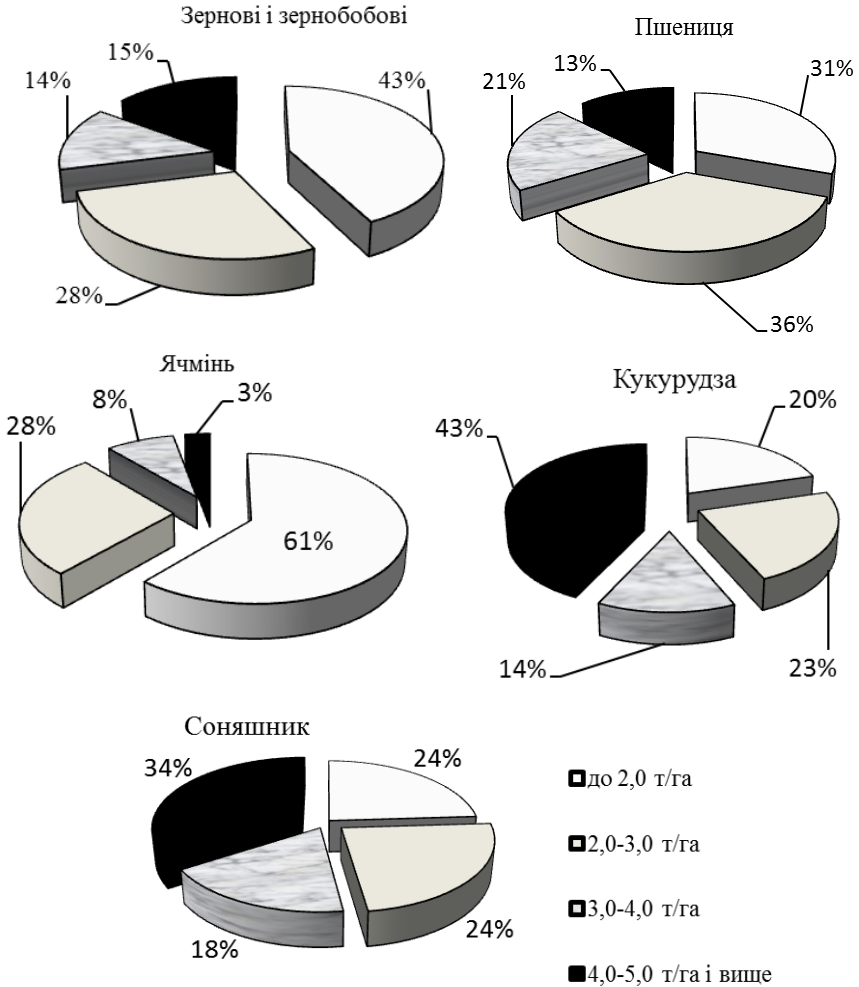
Проведений аналіз потенційних споживачів селекційно-насінницьких та технологічних інновацій в Україні за рівнем рентабельності виробництва зернових та зернобобових культур (модельний об'єкт) виділяє їх концентрацію в сегменті рентабельності від 20,1 до 100% - як за % до загальної чисельності 40,7%, так і за % до загального чистого доходу -53,0% (рис. 3).

Саме в цих сегментах виробників з підвищеною вірогідністю можна очікувати наявність попиту на об'єкти трансферу та їх інформаційне і наукове супроводження. З іншого боку проведення відповідних аналітично - прогнозувальних досліджень має бути супроводжене необхідним первинним моніторингом, що є можливим на рівні структурованого оригінатора ОПВ на противагу ординарному рівню. Розглядаючи показник рівня рентабельності виробництва в галузі рослинництва слід враховувати ступінь її реалізації в різних організаційно-економічних умовах (рис. 4).

Рис. 4. Аналіз рівня рентабельності галузі рослинництва України як стимулюючого фактору в рамках трансферу технологій , 1990-2011, %

Починаючи з 2008 р. в галузі рослинництва все більше простежується фаза зростання, що зумовлює відповідне формування попиту на нове покоління технологій і рішень. Якщо до 2008 року включно говорити про наявність інформаційного на наукового супроводження як дієвого виробничого ресурсу і активного комерційного продукту можна говорити переважно фрагментарно, то з початком фази зростання намітилися тенденції до більш ефективного використання земельних та інших ресурсів і як наслідок необхідність відповідних трансформацій установ оригінаторів ОПВ (рис. 5).

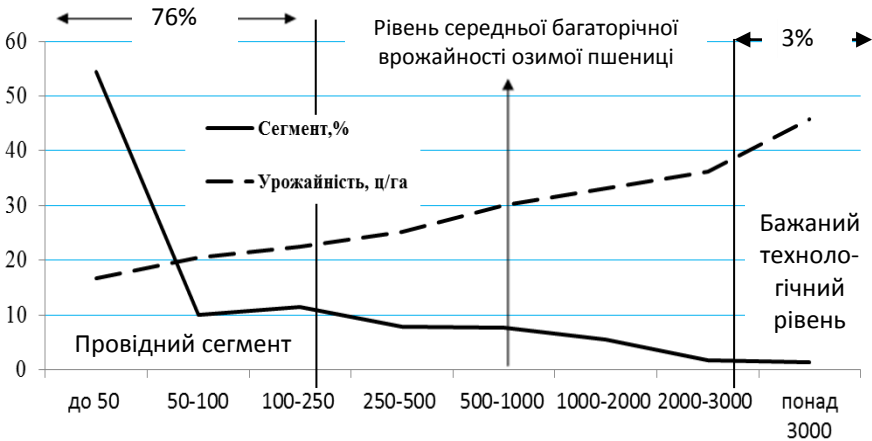
Рис. 5. Аналіз сегментації об'єктів трансферу за рівнем урожайності (модельний об'єкт оцінки рівня технологічності і попиту на наукове та інформаційно-маркетингове супроводження), 2011-2012 рр.

Насамперед слід орієнтуватися на показник рівня урожайності як потенційний так і базовий в АПВ. Враховуючи середній багаторічний показник і вищезначену аргументацію, найбільші перспективи простежуються на рівні урожайності вище за 3,0 т/га. Оцінка 3 культур і 1 блоку культур (об'єктів трансферу) показала, що сукупний сегмент урожайності вище за 3,0 т/га (сегменти 3,0-4,0 та 4,0-5,0 і вище) по різних об'єктах трансферу в

різній мірі обґрунтовував попит на інформаційні послуги та наукове супроводження.

Так, по зернових та зернобобових культура вище за 3,0 т/га частка сукупного сегменту становила 29% (14%+15%), по пшениці – 34% (21%+13%), по ячменю – 11% (8%+3%), по кукурудзі 57% (14%+43%) та соняшнику 52% (18%+34%). Тому в першу чергу інформаційні послуги матимуть більшу затребуваність по кукурудзі, соняшнику і пшениці.

Аналіз сучасного технологічного стану і потенціалу виробників України через показники урожайності та посівних площ свідчить, що основний сегмент займають суб'єкти господарювання з площами до 250 га (76%), натомість посівними площами понад 3000 га володіють до 3% виробників (рис. 6).

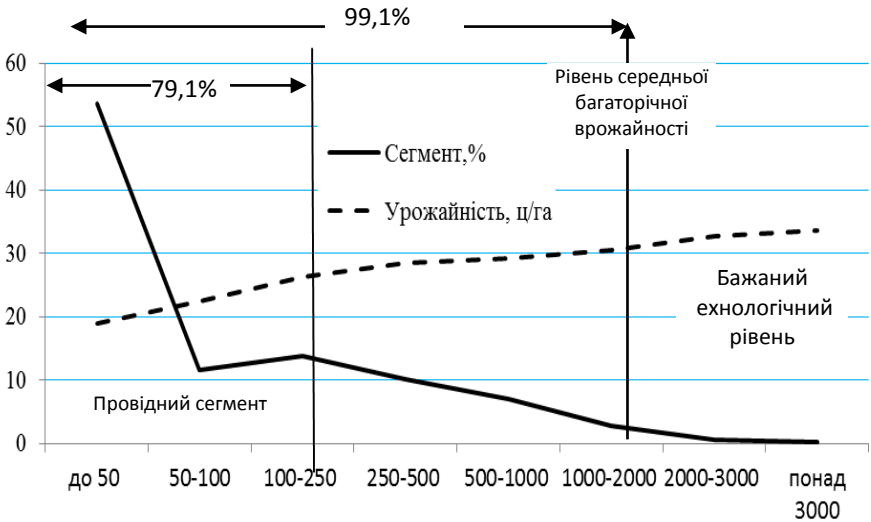

Рис. 6. Аналіз сегментації виробників України за площами збирання зернових і зернобобових культур в рамках забезпечення рівня технологічності та динаміки урожайності (розраховано за даними Держстату України, 2012р.)

Показники середньої багаторічної урожайності озимої пшениці знаходяться в сегменті виробників з посівними площами 500-1000 га. Тобто підвищеними аргументованими очікуваннями щодо потенціалу і перспектив запровадження (трансферу) технологій (елементів технологій) характеризуються агровиробники з посівними площами понад 500 га. При цьому трансфер цілісних технологій найбільш очікуваним є в сегментах господарств з площами понад 2 тис.га, а технологій інтегрованих в інші галузі з площами понад 3 тис.га. Цілком зрозуміло, що потужні агротоваровиробники зі значними земельними і фінансовими ресурсами характеризуються більш

системним і поглибленим трансфером технологій, а рівень ефективного використання земельних ресурсів розглядається як один з провідних чинників. При цьому достатньо чітко вимальовується кореляція відносно рівня урожайності (як показник ефективності агровиробництва) та рівня трансферу інноваційних технологій.

По озимій пшениці провідний сегмент виробників зосереджено на рівні посівних площ до 250 га (79,1%), а рівень середньої багаторічної врожайності охоплює сегмент у 99,1%. При цьому бажаний технологічний рівень простежується при посівних площах понад 2000 га (рис.7).

Рис. 7. Аналіз сегментації виробників України за площами збирання озимої пшениці в рамках забезпечення рівня технологічності та динаміки урожайності (розраховано за даними Держстату України, 2012р.)

Подібна ситуація простежується і відносно кукурудзи та соняшнику (рис. 8, 9).

При цьому по кожному конкретному об'єкту трансферу простежується різний рівень технологічності та сегмент на рівні середньобагаторічних показників урожайності. Саме з цих позицій має відбуватися виділення дієвих користувачів наукового супроводження та інформаційно-маркетингового забезпечення. З іншого боку представлені підходи є важливою складовою побудови регіональної інноваційної системи та проведення необхідного рівня моніторингу щодо ефективності використання ОПВ.

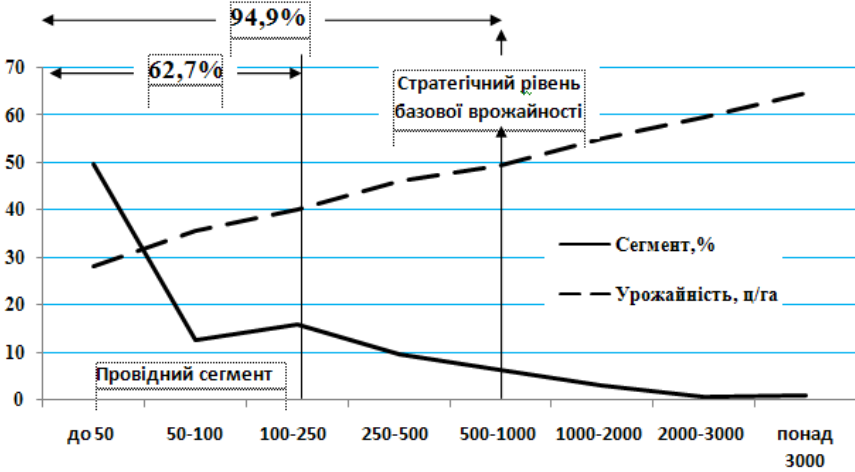

Рис. 8. Аналіз сегментації виробників України за площами збирання кукурудзи, 2012 р.

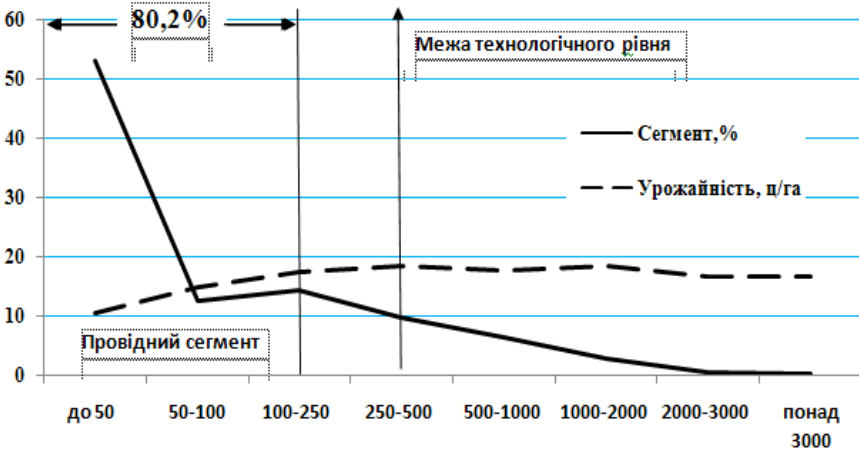

Рис. 9. Аналіз сегментації виробників України за площами збирання соняшнику, 2012 р.

Проведений аналіз достатньо чітко виділяє зростаючу динаміку в процесі формування сегменту агротоваровиробників, що нарощують технологічні та ресурсні складові трансферного процесу. Орієнтація на відповідні сегменти агротоваровиробників як користувачів інновацій є важливим і

дієвим заходом в плануванні і практичному здійсненні комерційного використання наукоємної продукції. Виділені напрями пройшли відповідний рівень адаптації та є складовими реалізації напрямів «Комплексної програми інноваційно-інвестиційного розвитку АПВ Харківської області в 2011-2015 рр. та на період до 2020р.», «Програми інноваційного розвитку IP НААН до 2015 р.» «Програми діяльності Слобожанського навчально-практичного центру розвитку сільських територій Харківщини», Методології трансферу інновацій в АПВ.

Висновки. 1. Сегментація ОПВ в установах-оригінаторах потребує удосконалення з посиленням частки рівня підвищеної реалізації конкурентних переваг практичних механізмів її реалізації.

2. Основні перспективи та нарощування ефективної реалізації наукоємної продукції простежується в напрямках створення спільного наукового продукту на засадах наскрізної координації, розвитку напрямів стандартизованих сировинних джерел та інтеграції.

3. Поточний моніторинг об'єктів та суб'єктів трансферу є дієвим механізмом підвищення ефективності реалізації наукоємної продукції, що сприяє зростанню АПВ.

4. Розроблені підходи і аналітика є специфічним товаром з відповідним сегментом попиту та механізмом реалізації конкурентних переваг оригінаторів ОПВ.

Список використаних джерел

1. Коноваленко М.К. Стратегическое планирование инноваций: бизнес-план научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ. - (НИОКР)-Торсинг „К-Центр”, Харьков, 1998 г. - 76 с.
2. М. Зубець, С. Тивончук. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві. - Київ. Аграрна наука, 2004. - 192 с.
3. С.А. Володін. Інноваційний розвиток аграрної науки. - Київ: МАУП, 2006. - 400 с.
4. Гесць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. - Харків: Константа, 2006. - 272 с.
5. В.В.Кириченко, В.М.Тимчук. Вирішення проблеми інноваційних напрямків в селекційному процесі Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН / Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. – Вип. 2. - Магда Ltd, Харків, 2006. - С. 5-21.
6. Тимчук В.М., Сало О.С. Інноваційні напрямки селекції інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН. / ПроектАгро №9 (36), 2006. - с. 10.
7. Тимчук С.М., Тимчук В.М., Сало О.С., Ніколенко І.А., Діденко С.Ю. Створення серії інноваційних гібридів спеціалізованої кукурудзи технічного та харчового призначення. Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. випуск 3 , Магда Ltd, Харків, 2006. 107 С. 12-16 с.

8. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку Харків НТУ „ХПГ 2002-316 с.
9. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Зінов В.Г., Суїні Ю. Управління інтелектуальною власністю К."КІС", 2005-448 с.
10. М.В. Зубець, В.П. Ситник, П.Т. Саблук, М.К. Царенко, В.В. Кириченко, С.О. Тивончук, В.О. Круть, Д.Т. Гонтар, В.М. Тимчук, Л.П. Грищенко. „База даних об’єктів права інтелектуальної власності, створених в наукових установах УААН для трансферу їх в агровиробництво”. Магда Ltd, Харків, 2006. 187 с.
11. Котлер Ф. Основы маркетинга / Пер. с англ. - М., 1992. - 736 с.
12. В.М.Тимчук Інноваційна та маркетингова діяльність в Інституті рослинництва ім. В.Я. Юр’єва УААН Менеджмент і маркетинг інновацій та діяльності у сфері інтелектуальної власності .Матеріали навчального семінару 20-21 липня 2005 року. Вид. Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки” 2005р,123с С. 108-113.
13. В.В.Кириченко, В.М.Тимчук – Інформаційно-маркетинговий супровід селекції у рослинництві Вісник аграрної науки Вісник аграрної науки № 9 2006 с. 52-55.
14. Тимчук В.М., Склярєвський К.М., Сало О.С., Куценко О.О., Садовой О.О. Організація інноваційної та маркетингової діяльності в Інституті рослинництва ім. В.Я. Юр’єва УААН // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. випуск 4 - Харків, Магда Ltd, 2006. с. 40-44.
15. Войтов І.М., Кодацький Д.в., Бобро М.А., Бухало В.Я., Рожков А.О., Кириченко В.В., Тимчук В.М., Чупіков М.М., Козубенко Л.В., Сало О.С., Цехмейструк М.Г. Технологія вирощування кукурудзи на зерно та силос в господарствах Харківської області. Харків, Магда ЛТД, 2006 р. 12 с.
16. Войтов І.М., Кодацький Д.В., Будьонний Ю.В., Пащенко В.Ф., Бобро М.А., Кириченко В.В., Тимчук В.М., Костромітін В.М., Сало О.С., Цехмейструк М.Г., Колісник В.І., Кисіль В.І., Бацула О.О., Балюк С.А. Технологія вирощування цукрових буряків. Харків, Магда ЛТД, 2006 р. 26 с.
17. Войтов І.М., Бабіч П.П., Кодацький Д.В., Кириченко В.В., Тимчук В.М., Колісник В.І., Красиловець Ю.Г., Цехмейструк М.Г., Рябчун Н.І., Єльніков М.І., Стрельцова І.Б., Сало О.С., Скидан В.О., Огурцов Ю.Є., Музафаров І.М., Садовой О.О., Куценко О.О., Мазоренко Д.І., Пастухов В.І., Бакум М.В., Чигрин А.Г., Осіпова Л.С., Кисіль В.І., Лісовий М.В., Яровий Г.І., Склярєвський М.О., Шабетя В.В. Методичні рекомендації по проведенню весняно-польових робіт в умовах 2006 року. Харків, Магда ЛТД, 2006 р. 25 с.
18. М.А.Бобро, В.М. Тимчук, М.Г. Цехмейструк, О.С.Сало, Л.С.Осіпова. Ріпак. Особливості вирощування і збирання. Реклама на село №30 (286) 2006 р. С.6-7.
19. Войтов І.М., Бабіч П.П., Кодацький Д.В., Марченко М.М., Ісаєнко О.О., Садівничий В.Ф., Кириченко В.в., Тимчук В.М., Колісник В.І., Петренкова В.П., Костромітін В.М., Сало О.С., Рябчун Н.І., Цехмейструк М.Г., Не-

- початов М.І., Авраменко С.В., Стрельцова І.Б., Скидан В.О., Чередниченко В.М., Мазоренко Д.І., Пастухов В.І.* Вирощування озимих зернових культур в господарствах Харківської області під урожай 2007 року. Харків, Магда ЛТД, 2006 р.31 с.
20. *С.М.Тимчук, В.М. Тимчук, О.С. Сало.* Технологія вирощування гібриду восковидної кукурудзи Стакер F1. Реклама на село №34 (290) 2006 р. с. 11.
21. *Єгоров Д.К., Циганко В.А., Тимчук В.М., Сало О.С.* Нові сорти та гібриди озимого жита та особливості їх технології вирощування // ПроектАгро №9 (36) 2006. с. 11.
22. *Воронянська О.В.* Стан та перспективи виробництва зерна в Україні та країнах Євросоюзу/Вісник Харк. Нац.техн. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Вип.53. – Харків: ХНТУСГ, 2007 р. – С.90 – 98.
23. *Герасимчук В.Г.*Маркетинг/Теорія і практика. Вища школа.-К.: - 1994. – С 6 – 149.
24. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Лісостепу України / Ред. кол.: М. В. Зубець, акад. УААН (голова) та ін. – К. : Логос, 2004.- 776с.
25. Насінництво й насіннезнавство польових культур / За ред. М.М. Гаврилюка – К.: Аграрна наука, 2007 . – С. 130.
26. Статистичний збірник: „Сільське господарство України – 2005 рік. – Держкомстат України, Департамент статистики сільського господарства і навколишнього середовища. – К.: Держкомстат, 2006. – 366 с.
27. *Шпичак О.М.* Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2006/07 маркетинговий рік. ІАЕ УААН. – 2006. – Вип. 17. – К.: - С.13 - 16.
28. *Тимчук В.М.* Методичні підходи моделювання побудови інноваційного процесу в установі-оригінації ОІВ Ефективні технології та менеджмент у тваринництві. Випуск 1(19) ХДЗВА, Харків 2008, с. 62-71.
29. *Тимчук В.М.* Методичне забезпечення інноваційних напрямів в галузі ролинництва та кормовиробництва Ефективні технології та менеджмент у тваринництві. Випуск 1(19) ХДЗВА, Харків 2008, с. 14-20.
30. *Тимчук В.М.* Проблемні питання методичних підходів ефективного використання кадрових ресурсів Міжвідомчий тематичний наукововиробничий журнал «Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області» випуск №5, Магда Ltd, Харків 2009 с.240-249.
31. База даних ОПВ ЛЛНІЦ НААН, 2012 IP ім. В.Я. Юр'єва НААН.
32. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій , 14 вересня 2006 року, N 143-В.
33. Методичні підходи створення інновацій та трансферу об'єктів інтелектуальної власності у агровиробництво за редакцією В.П.Ситника та В.В.Кириченка-Харків:Магда LTD,2008.-135 с.
34. *Кириченко В.В.,Тимчук В.М.* Методологія трансферу інновацій в агропромислове виробництво. - X., 2009 - 230 с.

35. «Ключові особливості інноваційної політики як основи для розробки заходів з посилення інновацій, що сприятимуть наближенню України до конкурентної економіки знань-порівняння ЄС та України.» Витримки з аналітичної роботи проекту ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні» за редакцією Г. Румф / Дж. Строгілопулоса / І. Єгорова. - К. Фенікс, 2011-99с.
36. «Трансфер технологій та інновацій: бізнес, влада, регіони» Матеріалі V Міжнародного форуму 15-16 грудня 2011 р. К. -227с.
37. *Тимчук В. М.* Методологічні підходи трансферу інновацій в агропромислове виробництво/«Інноваційна політика та законодавство в Європейському Союзі та Україні: формування, досвід, напрямки наближення» (XXIV Київський Міжнародний симпозіум з наукознавства та та науково-технологічного прогнозування) К. Фенікс, 2-3 червня 2011 р. - С.158-160.

Приведены результаты исследований изучения и оценки ресурсного и технологического уровня потребителей в рамках трансферного процесса. Проанализированы и выделены активные группы потребителей с повышенной готовностью к восприятию инновационной продукции и научного сопровождения. На уровне 4 модельных объектов проанализированы тенденции современного технологического состояния и потенциала производителей Украины через показатели урожайности, посевных площадей и рентабельности.

The results of the study of resource and technological level of the consumers are shown. The active consumers groups with high innovations activity and scientific production are indicated. The modern technological level and potential of Ukrainian producers at model's objects level are analyzed .